

Universitätsbibliothek Paderborn

Homiliæ Qvadragesimales Reverendissimi D.ni P. F. Hieronymi Baptistæ De Lanvza Venerabilis memoriæ Episcopi Barbastrensis & Albarrazini, Ord. FF. Prædicatorum

Ex Hispanico idiomate in latinum perfectè fideliterq[ue] iuxta posteriorem omnium, nouamq[ue] editionem translatae, & ab innumeris cùm S. Scripturæ, tùm SS. Patrum typographicis erroribus emendatæ ... cum triplici Indice ...

Lanuza, Jerónimo Bautista de

Antverpiæ, 1649

§.10. Inter falses Deos sol principalis à Gentilibus adorabatur magis autem à Iudæis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53104](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53104)

tibi principum idolatriæ: Hanc enim introduxit
Superuacuitas hominum. Et sine fundamento
 vanitas, cum nullum eilet cui poterant inniti,
 quare quilibet inquit ebant quæ sibi illud cre-
 debant posse largiri: *Superuacuitas hominū hæc
 adiuuans in orbis terrarum.* Hinc tantos exci-
 tauerunt Deos, quantos excitate nouimus, ut illi
 succurrerent eis, atque auxilium ferrent in hoc;
 ad quod sibi vires deficere cognoscebant: ex em-
 pli gratiâ, ut arua referrent fructus, ad secun-
 dâ in nauigationem, ad prosperam salutem, ad
 vitæ conseruationem, ad scientiam, ad robur,
 ad felicem mulieris partum, ad fastum puero-
 rum in iuuentute educationem, de quibus supra.
 Quælibet vsui vitæ humanæ congruam quid-
 piam adiuuententem illico, in album refere-
 bant Deorum. Sic Escolapium Deum creant-
 runt, utpote medicorū auctorem: Bacchum vini
 potus inuentionem: Cererem vsus panis do-
 centem, & adolescentem vsus aratri desig-
 nantem: Stercutium, utpote camporum sterco-
 randorum Præceptorem: Herculem, eo
 quod viribus suis fortior ferocia monstra ho-
 minibus nociua de terra longius extermina-
 rat.

¶ 17
 VII.
 Vn le
 idolola-
 tria vi-
 tu i.
 Ang. l. 8
 de Ciui.
 25.
 Pludon
 Dram. p.
 4. ym.
 c. 10.

Ex præmissis hoc intelligimus Israelitarum
 facinus, dom enim deserta illa perambulant
 in aequali vires sibi arbitrari in pares ad egres-
 sum, & terra promissionis ingressum, illis de-
 ficentem Moyseductor eo quod montem ascen-
 disse cum eo familiaritatis actus ad Aaron
 vnanimis seruientes desisterio conueni ut po-
 stulantes instanter: *Fae nobis Deos, qui nos præ-
 cedant.* Et erecto cõstatili vitulo omnes festiua
 gaudia celebrantes sibi motuo congratulaban-
 tur voce conclamantes altiori: *Hi sunt dij tui,
 Israël, qui te aduenerunt de terra Egypti.* Et in
 terra ducent, quo reddis, promissionis. His
 sibi satisfactum gaudebant Gentiles, sua habentes
 idola, illis confidentes, & (si Ciceroni cre-
 didimus orat: pro Flac.) tantò se credebant secu-
 riores, quanto eorum oculis suis Deorum cer-
 nebant maiorem astare multitudinẽ. Vnde Ro-
 mani omnes omnium Deos acceptabant nationum:
 & Numa Pompilius secundus eorum
 Rex in regni sui principio confessim quotquot
 potuit Deos suis comites adiunxit: credebant
 enim tantò Romã securiorem, quanto Dijs
 foret abundantior quibus occurrerent, quocum-
 que pergerent oculosque declinarent, quinimo
 ex hoc ludibrio habebant Dei populum: hinc
 lachrymosa illa & perpetua Davidis querimo-

nia (sic cum ex licante D. A. g.) *Fuerunt mihi
 lachrymae meae panes die ac nocte. dum dicitur in Ps. 42
 mihi per singulos dies: v. i. est Deus tuus* perpe-
 tuas effudit tristis lachrymas ex nimia cordis
 amaritudine quã me per singulos dies lancina-
 bant interrogantes: *Vbi est Deus tuus* ad me
 Gentiles conueniunt & obijciunt: Dãuid nec-
 mo ignorat sine Deo vivere posse neminem: va-
 de nos habemus non vnũ sed multos, eosque
 quocumque pergitur, inuenimus adeo visibili-
 les ut illos indice demonstramus: vnus Selen:
 alter lunam hic stellas, ille earum statuas &c.
 En tibi Dijs nostris, tu autem Dãuid: *Vbi est Deus
 tuus* Deos esse debet tunc tantum imaginariis
 & intellectus tunc Chymar. efformatus cum il-
 lum nec videas nec digito monstrare valeas:
Vbi est Deus tuus.

Hinc illa plena solarij legatio, quã Deus Pro-
 phetam misit Isaiam q̃ i amicis suis populo-
 que electo certius pronitit: et q̃ dõ oculorum
 eius esse lachrymas abstergens, ejus complexus
 desideria cõsusciet de, quo mundo festinum
 prepararet ipse conuiuium: *Auferet dominus
 Deus lachrymam ab omni facie. & opprobrium
 populi sui auferet: de vniu vsa terra. In die per-
 fectæ vobis Dominus et vulcebit consolatione au-
 fereit opprobriũ quo Gentiles. Idololatriæ cor-
 dis vestri penetraua vicerat, vestrisq̃ per om-
 nia satisfaciet, celesti quondam bono, deside-
 rijus: *Qui replet in bonis desiderium tuum.* Hoc
 etiam ager: ut Deum h̃ beatis oculis vestris
 adeo spectabilem ut illum valeatis dignis per-
 consuetis: *Vbi est Deus tuus* strare. Et dicit
 in die illa: *Eccẽ Deus noster iste, expectauimus
 eum, & saluabit nos.* Talem hõie populo sper-
 tandum obijci dicens: *Ego sum lux mundi.* Vi-
 dete me cognoscite me, ut enim sol me vestris
 oculis offero visibilem iamq̃ veritatem illud:
*In terris visus est, & cum hominibus conuersa-
 sus est.**

¶ 10. Inter falsos Deos sol principalis à
 Gentilibus adorabatur magis autem à
 Iudæis.
 Eleganti proponitur industria sub symbolo
 solis Christus Dominus: namque notæ sint
 hominum infanæ qui creaturas ut Deos
 adorarunt minores tamen illæ fuerunt eorum,
 qui solem ut Deũ coluerunt, sicut enim illud
 fuerunt
 18. 1.
 Minores
 idolola-
 tria solis
 fuerunt
 pro

adorato-
res.

pro Deo venerati sunt, quod virtute aliqua vi-
debat pollere vel robore cæteris superiore,
ad cuius possent umbram confugere, in nulla
mundi creatura hanc nouerant euidentius virtu-
tem, quam in sole, ab illo etenim dependet quid-
quid boni in vitta hac machina cæli terræque
continetur. Si namque luna pulchritudine ful-
geat, stellæ lumine, planetæ splendore, cæli cla-
ritate, hæc omnia ab ipso sole, quem Philosophi
fontem luminis appellant, dependent & quæ-
cumque à corporibus illis cælestibus dimanant
influentiæ, aliisque Syderibus maioribus ac mi-
noribus ab eis communicata per solem virtute
scaturiunt. Dein clarum est, quidquid in terra
boni producit solis tribuendum esse virtuti,
quæ de causâ ab Hebræo vocatur *Semes* id est
naturæ terræque sponsum, omniumque creatura-
rum Pater, quæ in ea producuntur: *Maritus*
creata natura Pater rerum generabilium &
terra sponsum. Per hanc vniuersalem virtutem
à Deo soli communicatam iam ipse quasi Deus
præuidit quod illum homines rudiores ac he-
betiores, vt Deum adorare possent & vene-
rari: quo circa in eius creatione homines
ab hoc conatus est potenter errore, reuoca-
re.

II.
Cur
quarto
tantum
die crea-
tus sit
sol.
Hom. 6.
in Gene-
sim lib. 3.
Hexam.
e. 6. l. 1.
4. c. 1.
Ge. 1. 11.

Questionem obiicit D. Chysof. quam ijl-
dem verbis prosequitur D. Ambr. cur Deus
quarto die solem creauerit, quando iam ali-
tres præcesserant qui singuli per suum mane &
vesperi describuntur, & in primo lucem crea-
uerat, in secundo aquas diuiserat, firmaueratque
firmamentum, in tertio herbas videntes arboref-
que fructiferas, dicendo: *Germinet terra her-
bas virentem & facientem semen, & lig-
nam pomiferam faciens fructum &c.* His ita
creatis ac dispositis quarto die solè producit, ex-
teraque luminaria, quis forsitan dixisset omni-
um primo creandum fore solem, cum ipse sit om-
nium creaturarum in hoc mundo visibili venu-
stissimus. Eius excellentiam cæteris superiorem
decanat Psalmista David tres eius nobis propo-
nens prærogatiuas. Nempe pulchritudinem,
agilitatem & virtutem seu actiuitatem; eius
pulchritudinem, declarat sub nomine sponsi egre-
dientis de thalamo suo excitari, bene compii
gemmis ac monilibus adornari splendidioribus,
velut nuptias celebrant: *Ipsa tamquam sponsus,*
procedens de thalamo suo. O quam elegans, quam
formosus diluculo confurgit hæcificans, mundum
que recreans vniuersum? *Sol iustitians aureo*
suo iubarè & radios sui speciei vigentem ostem
Hieron. Bapt. de Lanna. Tom. III.

Pf. 18. 6.
D. Chy.
Tom. 1.

deus &c. Agilitatem eius & velocitatem sub
symbolo exponit gigantis cursoris velocissimi
tantoque gressu properantis vt non sit qui cur-
rentem assequatur. *Exultauit vt gigas ad cur-
rendam viam à summo celo egressus eius; &*
occur, in eius usque ad summum eius. Summo
mane circumulum suum per mundum inchoat vni-
uersum, tantaq; currit festinus velocitate vt bre-
uissimo spatio ex oriente pertingat ad occidentem.
*Significauit nobis quomodo in vno temporis mo-
mento per totum orbem disturrat & à finibus in fines
suos radios mittit.* Vnico momento temporis lu-
cescens in oriente radijs suis de termino ad ter-
minum orbem lustrat vniuersum. Porro virtutè eius
& actiuitatem exponit subiugens nihil esse in ter-
rum natura quod eiusdem non sit particeps: *Nec
est qui se abscondat à calore eius.* Calore suo fouet
vniuersum vt nihil sit quod eum lateat adul-
que intima terræ viscera, in quibus aurum, ar-
gentum, cæteraque producit Pater mineralia.
Est (inquit) grande miraculum cuius nulla valet
lingua pulchritudinem virtutemque declararet
*Magnum est miraculum neque est qui laudet
eius pro dignitate prædicauerit.* Cur igitur si
cæteras vineat pulchritudine creaturas illum præ-
cæteris Deus non creauit? si lucis sit fons vt

III.

quid lucem illo produxit anteriorem; si foueat
iple, terræque virtutem largiatur herbas produ-
cendi & plantas efficacem, cur illum creauit cæ-
teris posterioriorem? Imo ea ipsa de causa nouerat
Deus (respondent SS. Patres) quod cum sit crea-
tura tanta pulchritudine spectabilis & quasi di-
virtutem quandam habens vniuersalem, excitare
potuisset nonnullos hebetioris intellectus, vt
illum pro Deo venerarentur. Hanc Deus voluit
præuenire vesaniam saniora apertius docens,
vt videant illum nequaquam posse Deum esse
qui non omnia produxerat aliaque habeat crea-
turas ipso anteriores: iam enim cum præcessit
lux, nox, & dies, mane & vesperi, planta, herba,
& arbores: *Præuidens propositos ad errorem ig-
narus docet nos post tertium diem esse conditum
postquam terra omnigena semina protulit &
suum accipit ornatum &c.* Idcirco monstrat ti-
bi antequam sol formaretur, iam omnia esse im-
pleta. Quinimo eam ob causam inquit ille) vol-
uit ipse Deus nosque per Salomonem admonuit,
vt creatura illa adeo formosa suas pateretur ec-
clypsos & haberet qui deum te & obcurate pos-
ser radios eius lucis clarissimos: hoc enim est
quod ait: *Quid lucidius sole? & hic d. f. f. vt
omnibus innotesceret hunc non esse Deum & quis-
que*

Ne dicitur
occur-
sio eum
Deum
adoran-
tam
quasi di-
excitate
intellectus,
vt
Deum esse
crea-
turas
ipso
præcessit
lux,
& arbores:
ad errorem
conditum
&
impleta.
inquit ille)
admonuit,
ec-
clypsos &
obcurate
pos-
ser radios
hoc enim est
Deum & quis-
que

Pa. 1730

nomen soli eumque vocarunt Mirram, vt ante diximus.

Ex hac doctrina declarat Doctorem omnium antesignanus D Thom rationem illius instituti, quod Deus sanctiuit de tabernaculo, vt ad occidentem erigeretur: porta vero ad eius ingressum pateret ad orientem vt quicumque intraret adoratus; intrans faciem veteret ad occidentem & terga ad orientem, Domine nonne magis congruum fuisse ad orientem tuam statui tabernaculum, vt ille qui te adoraret faciem haberet ad orientem, ex quo sol euelescit fulgetque lux prima diei, de quo Philosophorum Princeps ait esse

dextram coeli partem, vbi morus eius habet principium? hoc scito, respondit D Thom. Deum nouisse, quo pede populus ille elaudicaret, qui pronissimus erat ad sectandas gentium idololatrias. Apud illas vero actus primarius ac precipuus hic erat illucescente sole faciem ad orientem vertere, eumque velut superum Deum adorare, quod et ceremonia quadam faciebant omnino singulari quam denorat Plin. & scribit D Hieron.

Quam primum enim sol apparebat rutilans totum corpus inclinabant & manum ad eum extendebant quam illico ori applicabant, eam exosculantes, quasi hoc schemate illi actum exhibentes adorationis: *Qui adorant* (inquit D Hieron.) *Solent a osculari manum & capita submittere*

Quinimo inter nos (inquit) pro acta habemus summæ reuerentiæ deosculari manum vt regibus sic & principibus. Vt autē Deus populo suo hanc tolleret occasionem præcepit illis vt nedum orationem non facerent conuersi ad solis orientem, sed & vt illum adorarent representatum in tabernaculo, habentes faciem ad occidentem, tergaque soli se tenentes orientem.

Sponsum hic præferbat Deus Zelosum, qui debile nouit sponse sue caput, quæ quaquaversum sibi placuerit, oculos conuertit, præsertim vero nouit supra modum affectam bene comproformosq; nobis, cui hoc stricte præcipit ne eum intuea vt, imo vertat illi terga. Nihilominus non hoc affectus est Deus: quinimo primarius Deus, quæm sic populus venerabatur, sol erat. Hunc vt diximus adorabat in idolis illis Baal & Bel, & in diebus Eliæ huic ita afficiebatur idololatria, vt Propheta crederet Deo nec altare nec aliquem superesse cultorem: eum licet solaretur dicendo: quamuis hoc ita crederet, sciret atramentum multos sibi superesse famulos ultra septem millia fidelissimos: *Seruari mihi septem millia*

virorum &c quorum genua non sunt incuruata ante Baal: & omne quod non adorauit Deum, osculatur manum eius.

Et hæc ea est ceremonia, quam diximus solis adoratoribus propriam, ad quam (vt notat Hanc sol D Hieron) iam à multis omnibus alluserat Prophege ante ta Iob: *Si vidi solem cum fulgeret &c Et ostendit prædixit Iob. Ius maxima & negatio contra Deum altissimi Lib. 1. Apoc. An ergo solem intueri ad orientem rutilantem ac fulgentem peccatum quis esse dixerit? Iob. 31. Qæ iniquitas manum tuam osculari, cum quocidie dicas alteri, exosculor tibi manus & iniquitatem maxima & negatio contra Deum altissimum. De ijs loquitur, qui solem vt Deum adorabant, faciebant autem hoc hæc ceremonia, qua illum fulgidum ex oriente procedentem intuebantur, & sibi manus prædicto schemate deosculabantur. Igitur nil erat huic populo frequentius, quam solem adorare: ita vt sibi persuaderet Elias, omnes in hanc conuersi idololatriam. Deinde tempore pissimi Regis Iosif cum Solis idopriuum regni suscepit habenas: *Tulit abominolatria nationis impietatem*: dicitur autem, ex eo quod comunis referret, quod templum Dei inuenerit tantopere profanatum vt impletum esset à summo vsque deorsum statuis Baal & solis, & donarijs quæ Reges soli velut Deo consecrarent, equis scilicet auræis, multaque turba Sacerdotum illis sacrificantium: *Deleuit eos qui adolebant incensum 4. Reg. 12. Baal & soli &c Absulit quoque equos quos 5. & 12. dederant Reges Iuda soli &c. & ierurus solis combussit igni**

Tempore vero Ieremæ hæc tantopere idololatria increbuerat, vt mitteret illum Deus quatenus populo hoc noranter indicaret, Deus se hac iniquitate ita exacerbatum vt ultra ferre ostendit nequiret, verbis vtens stupendis illi, qui Dei sibi maxparientiam nouit inibitanti: porro nostro loquitur in e modo: *Et non poterat Dominus ultra portare propter malitiam studiorum vestrorum, & propter abominaciones quas fecistis. Cui tamen pertinaciter sunt oblocuti: non ob hoc tantopere molestaretur, quod equidem ab adoratione & sacrificijs sui auctorem agnoscebant: à quo namque tempore illi non sacrificarunt, nec annum utre diem habuissent prosperum: erat autem hæc a loratio adeo pertinax, prout Deus ipse declarat & de illis conquestus ait: *Ad solem & lunam &c. Qui dilixerunt, quibus sermuerunt & post qua ambulauerunt & qua quæsierunt & aderuerunt. Perpende quæ verba multiplicet, quibus ostendat quam tenaci affectu pronit essent vt so-**

lem

3. Reg. 17.
18.
Rom. 11.
4.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

lem pro supremo suo Deo venerantur: *Dilexerunt, seruierunt, quos ferunt &c.*

31. hęc grauis Deum uicerat & iniquo magis animo, eam tolerabat, vnde rationem redditorum Prophete suo iustis contra populum suum indignationis, eius illi demonstrans peruersitates sub diuersis symbolis & hieroglyphicis seniorum qui incensum colubris, ac bufonibus offerrebant, & etiam, mulierum mortem plangentium Adonidis, hoc vltimū loco velut omnium supremam iniquitatem ostendit, quosdā videlicet adolefcentes dorsa verentes ad occidentem vbi Dei tabernaculū templumque erat, facies autem ad orientem adorantes solem mille reuerentijs & innumeris manuum osculationibus, Sic perpendit D. Thom. loco citato verba quę dixit: *Viri dorsa habentes, contra templum Domini & facies ad orientem & adorabant contra ortum solis.*

XIII.

Hanc sponsa declarat.

Cant. 1.3.

Ser. 101. de tempore.

Ps. 50.

Ezech. 23.

Hęc fuit magis ordinaria idololatria, eorūque corda sibi sol præter modum deuinxerat. Sic interpretatur Paraphrastes Chaldaus id quod ait (sponsa sub nomine synagoga: *Nolite me considerare quod fusca sum: quia decolorauit me sol.* Dico hic dicit primum: quod sol eam nigram reddiderit secundum: quod illi colorem abstulerit dicendo, quod illam nigram reddiderit, declarat se peccatricem fuisse, & idolorum sectatricem: vt enim perpendi D. Aug. hoc nomine sacra pagina denotat idololatras, & gentilium congregationē, quę nigra per idololatriā, alba fieri debebat per baptismum: illud Davidis implens: *Lauabis me & super niuem dealabor.* Dicendo quod colorem perdidit, feruentem indicat amorem affectumque vehementem, quo diligebat Deum istum: est etenim amoru proprium si vehemens sit, deliqua causare, & colorem auferre: vt in Amnon contigit, quando fororem suam Thamar diligebat ardentius: talis erat affectus talis amor, quo solē prosequēbatur quod significat Vates Ezechiel illo verbo, quod (exies repetit: *insaniuit in amatores suos, insaniuit libidine, insaniuit concupiscentia &c.* Præ amore nimio Deorum suorum in fanebat, & vt erat sol eorum primicerius, tanta libidine infaniebat, & quasi extra se rapiebatur, vt quidquid coloris rutili haberet, perderet.

Modo capiemus id quod Dominus ait Iudæis, cum se illis offert eorumque se obiciens oculis ait: *Ego sum lux mundi.* Popule meus adsum tua completurus deside-

ria, Maiora quibus arsiisti, eo attenderunt, vt Deum haberes visibilem, & illum tuis oculis conspiceres, illumque posses digito signare, Vt huic satisfaceres desiderio medium sumpsisti adeo inordinatum, quale est solis adoratio: perpende te à scopo aberrare: me intueri: sum etenim sol verus: *Ego sum lux mundi.* Nomine mundi solet Dominos homines intelligere, in quibus totus mundus continetur vt apud declarat D. Greg. *Habet esse cum lapidibus, viuere cum plantis, sentire cum animalibus, intelligere cum Angelis &c.* Quocirca cum Graeci appellarunt *μωυνογενεα*, Id est mundus per ipsum, sic ipse Hom. 19. Christus ait: *Sic Deus dilexit mundum & filium suum unigenitum daret &c. non venit Filius Dei in mundum, vt iudicet mundum sed vt saluet mundum per ipsum.* Hęc eadem formula loquēdi dixit D. Ioan. *Mundus per ipsum factus est & mundus enim non cognouit,* quasi dicat: sum lux hominis, quem totum illumino, non tantum corpus, quantum animam, quę est eius pars principalis, ad quam sol iste materialis, non accedit, qui tantū oculos illuminat corporales, luce quadam corporali, de qua tantum participant colubri & formicę, quantum ipse homo.

Disputans D. Clem. Alexand. contra gentilium Deos, nominatim contra eos, qui solem Deum esse astruebant, doctrinam adert Platoni, qua errorem refutat notissimi Poętae Menandri asserentis solem Deum esse à nobis adorandum, eo quod ille esset, qui illuminabat & cuius lumine diuini cętera que omnia videtur. Ex eadem ratione (inquit Plato) tibi probauero non esse Deum: etenim Deus ille est, qui illuminat non tantum corporalia, quantum spiritalia, non tantum corpus quantum animam. Sol iste quis corporalis, non nisi corporalia potest illuminare, nec lux eius illuminare potest, nisi oculos corporales, nec lucem infundere potest spiritalibus, nec illam quę ad Deum visionem claram requiritur: Igitur Deus esse non potest. Hoc eodem argumento refellit D. Aug. eundem errorem quo excutierunt Manichæi, qui inde procedebat, quod sicut carnales

XIV.

Per mundum hodie figuratur.

Quocirca dicitur d. Greg. Id est mundus per ipsum.

Id est dicitur d. Ioan. Mundus per ipsum factus est.

Id est dicitur d. Ioan. Mundus per ipsum factus est.

Id est dicitur d. Ioan. Mundus per ipsum factus est.

Id est dicitur d. Ioan. Mundus per ipsum factus est.

Id est dicitur d. Ioan. Mundus per ipsum factus est.

Id est dicitur d. Ioan. Mundus per ipsum factus est.

Id est dicitur d. Ioan. Mundus per ipsum factus est.

Id est dicitur d. Ioan. Mundus per ipsum factus est.

illuminat non solum corpora, sed præcipue animas: de quibus vt nobis diceret quod talis esset, ait D. Ioan. *Erant lux vera qua illuminat omnem hominem.* Quod non solum significat, quod omnes homines illuminet, hoc equidem de materiali isto sole verificari potest: sed omnem, hoc in animam, & corpus, intellectum, voluntatem, vt ipse Dominus ait de altero qui cecurserat: *Totum hominem sanum feci,* & hoc quod aini Theologi ex D. August. *Totum hominem beatificauit.* Quid ergo D. August. in *Et ligamus aliam lucem esse vnde est illud lumen verum quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Nam solis istius lumen non illuminat omnem hominem sed corpus hominis & mortales oculos in quibus non viuunt aquilarum oculi qui solem ipsum multo melius quam nos dicuntur a picere illud autem lumen non irrationabilium animalium oculos patitur sed pura corda corum qui Deo credunt & ab amore visibilibus reum & temporalium sed ad eius præcepta seruanda conuertunt. Optime igitur ait Saluator: *Ego sum lux mundi* q. d. me cognoscite & beneficiis vobis à me præstitum intelligite si ex desiderio habendi Deum oculis vestris visibilem, solem elegistis corpora vestra illuminantem, & deducentem, vt sine officulo per mundum hunc incedatis miserabilem, meipsum int. emittentem me vobis obiecto visibilem, mentis vestra oculos illuminaturus, vt securam carpatis semitam ad astra tendentem: *Ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.* Etenim *Qui sequitur me non ambulat in tenebris sed habebit lumen.* Nō corruptibile & mortuum sed vitam in eam qua viuificat animam, & ad vitam deducit, qua optimo iure hoc nomen sibi vendicat, videlicet sempiternam.

§. 11. Prædicit illis tenebras; in quas corruerunt; omnino contrarium ei, quod illi in Aegypto contigit.

33. Insuper considero, quod hoc nomine lucis mundi, illis præuocari velis dolendam infaustamque excitatem quam incurrent. Ait Deus per Prophetas suos, id quod D. Paulus expendit, quod in mundum veniens commutationem faceret qua sapientes euaderent stulti & stulti sapientes. *Communtatione commutabo populū istum* sic legunt septuaginta. *Per idam sapien-*

tiam sapientum: Etenim in aquosa & arida in fontes aqua uerant commutanda, & hoc quod aquis effluebat vberimur, in aridum desertumque vertendum: *Posuit flumina in desertū & exitus aquarum in sitim. Posuit desertum in stagna aquarum & terram sine aqua in exitus aquarum &c. Posuit flumina in insulas. & stagna arefaciam.* Significans quod populi sapientes, illuminati donisque celestibus commutari, cæci fierent & insipientes & aridi, nullis gratiarum aquis secundi. Gentiles autem cæci & aridi, illuminarentur donisque celestibus impleterent.

Quando populus ille in Aegypto captiuus seruebat Pharaoni, in oculis contigit, quod Spiritus S. non siluit & apertis exposuit nempe quod in Aegypiorum pernicitate supplicium Deus tenebras miserit palpabiles super vniuersam terram illam quibus infelices illi sic obcecabantur, vt ni' omnino viderent, nec pedem mouere nec se mutuo cognoscere nec seipsum possent inueniri: quocirca immobiles hærebant: *Vna enim catena tenebrarum omnes erant colligati.* Israelitis autem lux solis ita clarè affulgebat, vt meridies videretur: vnde illi soli oculos suos habebant illuminatos recteque gressus suos dirigebant: *Vbi cumque habitabat filij Israel, lux erat: & antequam tuus maxima erat lux.* Hoc tunc temporis accidit sed ob populi illius contumaciam erat illud commutandum.

Prope miraculum est videre in huius mundi Aegypto quales tenebre irracine adeo palpabiles in penam rebellionis superbiæque mortaliū quam describit Apostolus Paulus. *Euauerunt in cogitationibus suis & obsecratum est insipientis cor eorum &c. Et mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium.* Non videntur tenebre dari posse obicuriore, vt ante declarauimus. In illo tempore illuminati erant Iudæi illique fidei lux & veri Dei cognitio affulgebat: *Notus in Iudæa Deus in Israel magnū nomen eius.* Qua luce potiebantur: Lege Prophetis, Predicatoribus, sacrificijs, templo, vbi illi soli luce gaudebant illustriori, vt prælibauimus, porò ex oriente sole, qui veieit totam hanc mundi Aegyptem illuminaturus: *Ego sum lux mundi,* ille totus illuminandus erat, solus autem ille populus tenebris inuolendus palpabilibus quibus illos videmus inuolutos, vt inter lucem adeo clarā Euangelij quā illud Sophonix vaticinium

1. Prædicitur exitus lux tenebrarum. Ps. 106. Isa. 24. 15

Exo. 6. 10. Sap. 6. 17.

11. Explicatur Aegyptiorum tenebrarum.

Sap. 17.

Exo. 6. 13. Sap. 18. 1.

Rom. 1. 21

Ps. 75. 2.

T. 3 impletur